

שינויים בזוגיות בקרב גברים חרדים מקהילת סאטמער, נוכח מגפת הקורונה

שם א'

שם ב'

תקציר

מגפת הקורונה נחשבת לאחד המאורעות ההיסטוריים הגדולים ביותר שקרו בעת המודרנית, וזאת נוכח השפעתה על סדרן של חברות ותרבויות מרחבי העולם. בישראל, בדומה למקומות רבים בעולם, תקנות הקורונה, שיתקו תעשיות שלמות, וזעזעו את עולמם וסגרת יומם של מרבית, אם לא כלל תושבי ישראל. לצד המשמעויות הכלכליות, מגפת הקורונה שינתה את האופן שבו האדם הממוצע חווה את ביתו, שהפך למרכזי הרבה יותר. בעקבות כך, הושפעו רבות גם הקשרים הזוגיים ומוסד המשפחה בכללותו. בעוד המחקר על השפעת המגפה על כל רבדי החיים עדיין בפיתוחו, במסגרת מאמר זה יוצג מחקר איכותני, המבוסס על שישה ראיונות איכותניים עם גברים בני קהילה אחת, קהילת החסידים של סאטמער. הממצאים הראו כי בעוד שהטלטלה שעברה על סגרת חייהם של חסידי סאטמער ועל הזוגיות שלהם עמוקה ביותר, נוכח סדר חייהם הייחודי, המבנה והתמיכה החברתית, יחד עם חוקי הקהילה, הם הצליחו להתגבר על משבר זה. יותר מכך, ממצאי המחקר מעלים כי ייתכן כי האיזון המחודש עם הקהילה, אשר העניק לזוגות זמן איכות נפרד ומוצדק, אף הביא במקרים רבים לשיפור של המערכת הזוגית.

מבוא

מערכת היחסים הרומנטית נחשבת לאחד הביטויים התרבותיים המרכזיים בכל חברה, אשר מעצבת את פניה ומאפשרת את המשך שגווגה. בעוד הזוגיות איננה בלעדית לאדם, האדם הוא זה אשר ידע למסד את הזוגיות, שהפכה לחלק מרכזי, הן במבנה החברתי אזרחי, והן במבנה הדתי, וקיבע נורמות שרק בעשורים האחרונים מתפרקות באיטיות, לגבי טבעו המונוגמי של האדם, ולגבי מבנה המשפחה הלגיטימי (Hadfield et al., 2018). כיום, נהוג להתייחס למוסד הזוגיות כחלק ממוסד המשפחה, אשר מהווה את אחד הגורמים והעיקריים לאושרו ובריאותו הנפשית של האדם, אך גם לאחד הגורמים אשר עלולים ליצור גורמי לחץ ודחק (Erol et al., 2017).

במאמר זה, נבקש לעסוק במוסד הזוגיות, על בסיס של שדה מחקר ייחודי, חסידי קהילת סאטמער, ובנקודת זמן יוצאת דופן, תקופת מגפת הקורונה. קהילת חסידות סאטמער, מהווה פלג ייחודי בחברה הישראלית, אם ביחסה למדינת ישראל, ואם בסדר היום שהיא מכתובה למאמיניה, המשפיעים, באופן ישיר, על בחירת וניהול הזוגיות (Biale et al., 2020). קהילת סאטמער, יחד עם כלל הקהילה החרדית, עומדת במוקד של עימות חברתי-פוליטי במדינת ישראל, המתייחס לאופן שבו הקהילה ומנהיגיה בוחרים להתמודד עם מחלת הקורונה ולהתגייס למאבק הלאומי למיגור המגפה, שהשפיעה קשות על המציאות החברתית-כלכלית בעולם כולו (Kye et al., 2020).

ממצאים ראשוניים על ההשפעה של מגפת הקורונה (Covid-19)

מגפת הקורונה, Covid-19, התפרצה בסוף שנת 2019 בעיר וואהן שבסין (אם כי קיימות הערכות כי הווירוס החל בהתפשטות עוד לפני כן), ומאז התפשט ברחבי העולם. מגפת הקורונה, בדומה למגפות רבות בעשורים האחרונים, היא תוצאה של מוטציות של מחלות אשר הופכות מחלות בין בעלי חיים למחלות העוברות גם בין בני אדם (Kye et al., 2020). מחלת הקורונה מתאפיינת במספר היבטים שהופכים אותה לתופעה חברתית היסטורית, הנובעת מאי וודאות רפואית גדולה. המחלה כוללת תסמינים המזכירים מחלות שגרתיות אחרות, לצד תסמינים אחרים, כאשר בכל יום מתגלה מידע חדש שהופך את המציאות הרפואית למורכבת אף יותר (Heinonen et al., 2020). עם זאת, הייחודיות של מגפת הקורונה נובעת קודם כל מהשפעותיה החברתיות-תרבותיות וכמובן הכלכליות. הניסיון למגר את המגפה בשעה שהעולם פעל במרץ למציאת חיסון ותרופה למחלה, הוביל להשפעות דרמטיות במרקם ובסדר החברתי, תוך שינוי מהותי ובסיסי בדיכוטומיה ובסדר המרחבי המבחין בין הבית למרחב הציבורי (Marroquín et al., 2020). מחקרם של קופמן וגרפין (Kofman et al., 2020) מאושש הערכות הנוגעות למשמעות של הפרת הסדר הקיים, בהתפתחותן של תופעות כמו אלימות משפחתית העולה וגואה נוכח הסגרים, המשאירים בני זוג אלימים מסוגרים בבתיהם במצב כלכלי קשה. בהקשר זה, חשוב לציין את עבודתם המרתקת של פיאטרומונקו ואובראול (Pietromonaco et al., 2020), אשר בחנו את האופן שבו מחלת הקורונה צפויה להשפיע על החיים הביתיים, על בסיס מודל המסיק את ההשפעות החיצוניות והפנימיות על איכות הקשר הזוגי. החוקרים מבחינים בין גורמי לחץ חיצוניים, מאפיינים של חולשה הקיימים בנקודת המוצא בבית הנתון, ותכונות אישיות המאופיינות בחולשה העלולה לפגוע במרקם הביתי. אלו, משפיעים באופן משולב על הקשר הזוגי, לצד איכות ויציבות הקשר. מבחינת גורמי הלחץ החיצוניים, הגורמים הכלכליים נמצאו כגורמים משמעותיים. אלה, נובעים מאבדן או צמצום הכנסה, צורך לחפש עבודה, קשיים בהתמודדות בעבודה ומול הילדים נוכח אבדן של פתרונות לילדים בשעות העבודה (כמו בתי ספר, צהרונים, וכדומה). לצד קשיים אלו, משפחות החוות את מגפת הקורונה סובלות מפגיעות נפשיות הנובעות מן ההסתגרות בבית, לרבות תקופות הבידוד הנכפות על רבים מאלו הנמצאים בסיכון להדבקה, פגיעות נפשיות הנובעות מבני משפחה חולים הנמצאים בחוסר וודאות ואי בהירות לגבי מצבם (לצד ריחוק רגשי ממשפחה וחברים), ואף מקרים רבים של אבדן ושכול (שם). תופעות ישירות וייחודיות אלו משפיעות באופן ישיר, ואף מושפעות מנקודת הפתיחה של כל בית, כמו המעמד הכלכלי-חברתי (אשר קובע את מידת הנזק שנגרם מאבדן הכנסה ואבדן עבודה),